

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1967/33
Karar Sayısı : 1968/58
Karar Günü : 3/12/1968

İPTAL DÂVASINI AÇAN : Ege Üniversitesi adına Rektör Dr. Vehbi Göksel Vekili Av. Kerim Taran

DAVA DİLEKÇESİNİN ANAYASA MAHKEMESİNDE KAYIT TARİHİ :
5.10.1967

İPTAL DAVASININ KONUSU :

8 Temmuz 1967 günlü ve 12462 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4 Temmuz 1967 günlü ve 892 sayılı Hacettepe Üniversitesi Kurulması Hakkındaki Kanunun usul ve esas yönlerinden Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülerek iptali istenmiştir.

I- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi gereğince 24.10.1967 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında Hacettepe Üniversitesi Hakkındaki Kanunun Anayasa'ya aykırılığı nedeni ile iptal dâvası açmağa Ege Üniversitesinin yetkili olduğuna ve dosyada başkaca eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

II-SÖZLÜ AÇIKLAMA DURUMU :

Anayasa Mahkemesinin 27.6.1968 gününde yaptığı ve Başkan Vekili Lütfi Ömerbaş, Üye İhsan Keçecioğlu, Salim Başol, Feyzullah Uslu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Sait Koçak, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel ve Muhittin Gürün'ün katıldığı toplantıda, 22.4.1962 günlü ve 44 sayılı kanunun 29. maddesi uyarınca dâvacının sözlü açıklamasının dinlenmesine üyelerden İhsan Ecemiş ve Recai Seçkin'in karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile karar verilmiştir. Bu karar uyarınca, sözlü açıklamayı dinlemek üzere Anayasa Mahkemesinin 8.10.1968 gününde yaptığı ve Başkan Vekili Lütfi Ömerbaş, Üye İhsan Keçecioğlu, Salim Başol, A.Şeref Hocoğlu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel ve Muhittin Gürün'ün katıldığı toplantıda; Dâvacı Ege Üniversitesi Rektörlüğüne dinlenme gününün bildirilmiş olduğu, Rektörlüğün 5.10.1968 günlü ve 420/5862 sayılı yazısıyla Ege Üniversitesini de temsil edeceğini bildirdiği İstanbul Üniversitesi Temsilcisi Prof. Hıfzı Timur'un gelmediği anlaşıldı. Gerçi dâvacı İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, aslı 967/32 sayılı dâva dosyasında bulunan, 4.10.1968 günlü ve 4472 sayılı yazısıyla öğretim üyelerinin yoğun ve kaçınılmaz bir sınav çalışması içinde bulduklarını, temsilcilerin Ankara'ya gelmelerinin olağanüstü sınav güçlükleri doğuracağını belirterek dinlemenin daha sonraki bir güne bırakılmasını istemişse de, 44 sayılı kanunun 30. maddesinin açık hükmüne ve dâvacıya bu maddede uygun olarak yapılan tebligata göre dinlemenin başka bir gün bırakılması isteminin reddine ve incelemenin dosya

üzerinde yapılmasına, Başkan vekili Lütfi Ömerbaş, üyelere İhsan Keçecioglu, Salim Başol, Celâlettin Kuralmen ve Hakkı Ketenoglu'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile karar verildi.

III-DAVACININ GEREKÇESİ ÖZETİ :

“A-Usul Yönünden : Dâva konusu Hacettepe Üniversitesi Kurulması Hakkındaki Kanun tasarısı, partilerin kuvvetleri oranında temsil edilmedikleri, sonradan kurulan Güven Partisine mensup milletvekillerinin usulü dairesinde seçilmeden Güven Partisi'ni temsilen yer aldıkları komisyonlarda incelenmiş bulunduğu göre, kanun, Anayasa'nın 85. maddesine aykırı olarak yasama meclislerinden geçmiş bulunmaktadır.

B- Esas Yönünden : a- Anayasa'nın 120. maddesinin beşinci fıkrasında (Üniversitelerin kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların seçimleri, görev ve yetkileri, öğretim ve araştırma görevlerinin Üniversite organlarıncaya denetlenmesi, bu esaslara göre kanunla düzenlenir.) denilmektedir. Bu fıkrada söz konusu kanun Üniversitelerin genel kanunu 4936 sayılı kanun ve ek ve tadilleridir. Belli yeni bir Üniversitenin bundan farklı bir rejime ve sisteme bağlanması caiz değildir. Bu çeşit kuruluş kanunlarının, bu genel kanun dairesinde sadece bir kuruluş, kadro ve mali imkânlar sağlayan hükümleri ihtiva etmesi Anayasa'nın 120. ve 112. maddeleri gereğidir.

b-Anayasa'nın 120. maddesine göre organların tek dereceli seçimle seçilmeleri gerekir. Halbuki Hacettepe Üniversitesi Rektörü, doğrudan doğruya öğretim üyeleri tarafından değil Senatoca yani iki dereceli olarak seçilmektedir. Bu durum 120. maddeyle teminat altına alınan kollgyal sisteme aykırıdır.

c- Üniversite soyut bir kavramdır. Fakültelerden mücerret bir Üniversite düşünülemez. Buna karşılık bir Üniversiteden tamamen ayrı, bağımsız bir fakülte kurulabilir ve fiilen de vardır. Şu halde Anayasa'nın tanıdığı bilimsel ve idari özerklik, fakültelerden gelmelidir ve her fakülte bu özerkliğini kendi organları eliyle kullanmalıdır. Halbuki 892 sayılı kanunun 4. maddesine göre dekanların aslı ita âmirligi yetkisi yoktur. Fakülte organlarının kararları da rektör tarafından imza edilmektedir. Rektör fakültelerin de icra organıdır. Fakültelerin bilimsel çalışması için gerekli idari yetki ve muhtariyeti yoktur. Fakültelerin görevlerini yapabilmeleri, 8 yıl gibi seçim sistemi ile gerçekte bağdaşamayacak uzun bir süre görevde kalan bir rektörün takdirine bırakılmıştır.

d-Anayasa'nın 120. maddesi konulurken mevcut Üniversiteler Kanununun sistemi, gözönünde tutulmuş ve bunlar muhafaza ve teyit edilmiş ve tevsii istenmiştir. Bu da ferdi değil kollegyal idare sistemidir; öğretim ve yönetim sorumluluğun bütün öğretim üyeleri üzerinde bulunması, Üniversitenin bunların doğrudan doğruya seçimle kuracakları kurullar marifetiyle idare edilmesidir. Böylece iş bölümü ve eşitlik sağlanmış ve üstün yetkili bir idareci sınıfının doğması önlenmiş olur. Halbuki 892 sayılı kanun, fakültelerin ve dolayısıyla öğretim üyelerinin doğrudan doğruya seçmediği bir öğretim üyesinin Senato kararıyla rektör olarak, 8 seneden önceki rektör sıfatıyla 16 sene fakülteleri idare etme imkânı vermekte ve bu suretle şahsi idare usulünü koymaktadır. Bu durum Anayasa'nın 120. maddesinin ruhuna aykırıdır. Üniversite özerkliği yalnız siyasi iktidara karşı değil akademik hür öğretim, eğitim ve araştırma çalışmalarına içten ve dışardan gelecek her çeşit müdahaleyi önlemeye matuf bulunduğu açık bir ilmi gerçektir. Anayasa koyucu mevcut Üniversiteler Kanununun koyduğu bu sistemi değiştirmek istese idi bunu açıkça belirtmesi ve kanun koyucunun da iki yıl içinde yeni bir kanun yapması gerekirdi.

Esas Sayısı : 1967/33
Karar Sayısı : 1968/58

e- Kamu kurumlarının çalışma alanlarının konularıyla sınırlanması gerektiği halde, 892 sayılı kanunun 1. maddesinde Hacettepe Üniversitesi merkezinin Ankara'da olduğu belirtilerek, bu Üniversitenin yurdun her tarafında idari kararlar fakülteler ve şubeler açabileceği ve her türlü faaliyette bulunabileceği kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu hüküm, kamu kurumu kavramıyla bağdaşmayacağı gibi üniversitelerin bir kanunla kurulabileceği hakkındaki Anayasa hükmü ile de bağdaşmaz.

Bu nedenlerle; Anayasa'nın 85. maddesindeki usul hükümlerine, 120. maddesinde kabul edilmiş olan Devlet Üniversiteleri sistemine ve 112. maddesinde yer alan Türk idari rejime ilkelerine açıkça aykırı bulunan 892 sayılı Hacettepe Üniversitesi Kurulması Hakkındaki Kanunun tümünün, olmadığı takdirde sakatlık arzeden hükümlerinin, iptaline karar verilmelidir.

IV-METİNLER :

A-Dava konusu hükümler : Dâvacının iptalini istediği Hacettepe Üniversitesi Kurulması Hakkındaki 892 sayılı Kanunun hükümleri şöyledir:

“Madde 1- Merkezi Ankara'da olmak üzere (Hacettepe Üniversitesi) adı ile tüzel kişiliği haiz özerk bir Üniversite kurulmuştur.

Madde 2- Hacettepe Üniversitesine bağlı ve tüzel kişiliği haiz (Fen ve Sosyal Bilimler Fakültesi), (Tıp Fakültesi) ve (Sağlık Bilimleri Fakültesi) kurulmuştur.

Hacettepe Üniversitesi içinde fakülteler, yüksek okul veya okullar ile enstitüler açılmasına; bunların birleştirilmesine veya kaldırılmasına Senato karar verir.

Hacettepe Üniversitesi ile buna bağlı fakültelerin, yüksek okul, okul ve enstitülerin işleyiş, akademik düzen, yönetim ve denetimini ilgilendiren hususlar Senatoca hazırlanacak yönetmeliklerle belirtilir.

Bu madde uyarınca açılacak fakülte, enstitü, okul ve kurumlardan yeni ödenek ve kadro alınmasını gerektirenler için genel usullere uyulur.

Madde 3- Hacettepe Üniversitesi Senatosu, rektörün başkanlığında öğretim görevi başında bulunan önceki rektörden, fakülte dekanlarından, her fakülte profesörler kurullarının kendi üyeleri arasından ve üç yıl için seçeceği ikişer profesörden ve rektörlüğe bağlı her yüksek okulun müdüründen kurulur.

Madde 4- Hacettepe Üniversitesi Rektörü, Üniversite Senatosu tarafından, Senato üyeleri arasında beş yıl için seçilir. Dönem süresi biten rektör üç defadan fazla olmamak üzere bir yıl süre ile yeniden seçilebilir. Rektör, Senato üyelerinden bir veya ikisini rektör yardımcısı olarak seçer.

Rektör, işi başında bulunmadığı zaman rektör yardımcılardan veya dekanlardan birini vekil tayin eder.

Rektör Üniversite tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Rektör, Üniversite ve ona bağlı fakültelerle diğer kurumların yürütme ve ita âmiri olup tahakkuk memurlarını tayin eder. Rektör

Esas Sayısı : 1967/33
Karar Sayısı : 1968/58

yardımcılarına, fakülte dekanlarına, okul ve enstitü müdürleri ile Üniversite genel sekreterlerine uygun göreceği ölçüde ita âmirliği yetkisi verebilir.

Memur ve hizmetlilerin atanma, terfi ve nakilleri Rektör ve görevlendireceği rektör yardımcıları, dekanlar ve Üniversite Genel Sekreteri tarafından yapılır.

Madde 5- Hacettepe Üniversitesine bağlı fakültelerin dekanları, Fakülte Profesörler Kurulu üyeleri ile, bu fakültelere bağlı yüksek okul müdürlerinin bir arada yapacakları toplantıda dört yıl için seçilir.

Dönem süresi biten dekanlar üç defadan fazla olmamak üzere birer yıl süre ile yeniden seçilebilirler.

Madde 6- Hacettepe Üniversitesi fakülte ve diğer kurumlarına atanmış öğretim üye ve yardımcılığı, üniversitenin diğer fakülte ve kurumlarındaki kadrolara atanmamış olsalar bile, burularda da gerekli öğretim, eğitim ve araştırma hizmetleri ile görevlendirilebilirler. Fakülte kadrolarına atanmış öğretim üyeleri yönetmeliklerde belirtilecek esaslara göre yüksek okul, veya enstitü kurullarına katılırlar.

Madde 7- Hacettepe Üniversitesinin inşaat, makine ve tesisatı ile ilgili işlerde 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanununun 135. maddesi ile 2490 sayılı kanun hükümleri uygulanmaz. Bu işlerde uygulanacak esaslar Senatoca hazırlanacak bir yönetmelikle belirtilir.

Madde 8- Asli görevleri Hacettepe Üniversitesi ve buna bağlı fakülte, yüksek okul ve diğer kurumlarda olan öğretim üyeleri ve öğretim yardımcılığı, Senatoca işbirliğine karar verilen kurumlar dışında başka müesseselerde ek görevle çalışmazlar ve serbest meslek icra edemezler. Bu madde gereğince Hacettepe Üniversitesi ile işbirliği yapılmasına karar verilen kurumlardan alınan ücretler, öğretim üyelerinin ve öğretim yardımcılığının bu üniversiteden alacakları Üniversite tazminatlarına hanel getirmez. Hacettepe Üniversitesi kadrolarına ek görevle tâyin edilen ve hariçte resmi veya özel bir işi bulunmıyan Üniversite mensubu öğretim üyelerinin asli görevleri dolayısıyla almakta oldukları üniversite tazminatlarına hanel gelmez.

Bu Üniversitede asli görevli bulunan öğretim üyeleri ve yardımcılığına 7244 sayılı kanunun 3. maddesi hükmü uygulanmaz.

Madde 9- Bu kanun hükümlerinin kapsamadığı hususlarda 115 sayılı kanunla değiştirilmiş 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile ek ve tadillerine uyulur.

Madde 10- Başka kanunların işbu kanun hükümleri ile çelişmesi halinde bu kanun hükümlerine uyulur.

Madde 11- Hacettepe Üniversitesi kuruluş kadroları bağlı (1) ve (2) sayılı cetvellerde gösterilmiş ve 26.9.1963 tarih, 337 sayılı ve 16.2.1965 tarih, 534 sayılı kanunlarla alınan bağlı (3) sayılı cetvelde yazılı kadrolar kaldırılmıştır.

Madde 12- Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesince yapılan sözleşmelerden doğan haklar ve borçlar, bu fakülteye ait bilumum menkul ve gayrimenkul mallarla alacaklar ve döner sermayeler "Hacettepe Üniversitesi" ne intikal etmiştir.

Esas Sayısı : 1967/33
Karar Sayısı : 1968/58

Geçici Madde 1- Bu kanuna bağlı (4) sayılı cetvelde gösterilen kadrolar, 1967 Mali yılında kullanılmaz.

Geçici Madde 2- Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi ile fakülteye bağlı kurumlarda görevli öğretim üyeleri ve öğretim yardımcıları ile memur ve hizmetlilerden aylıkları, kadro ve üniversite kurumunun adı değişmeyenlerin yeniden tâyinlerine lüzum olmayıp, aylıkları ve ücretleri verilmeye devam olunur.

Aylıkları, kadro ünvanları ve Üniversite Kurumunun adı uymayanların atanmaları, bu kanunun yayımı tarihinden geçerli olmak üzere yapılır ve bunlardan izinli olanlar için göreve başlama kaydı aranmaz.

Geçici Madde 3- Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesine ait ihalelerle ilgili yükümlülükler ile yatırımlar için verilmiş emanet yetkileri 1967 mali yılı için Hacettepe Üniversitesine intikal etmiştir.

Geçici Madde 4- Hacettepe Üniversitenin ilk rektörü, geçici 2. madde gereğince Hacettepe Üniversitesine geçmiş olan Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi ve bu fakülteye bağlı yüksek okullar öğretim üyelerinin bu kanunun yayımından itibaren iki hafta içinde bir arada yapacakları bir toplantıda seçilir.

Geçici Madde 5- Bu kanunun yayımı tarihi takip eden iki aylık süre içinde, Hacettepe Üniversitesi Senatosu, Ankara Üniversitesi Senatosunda, bu kanunun yayımından önce üye olup asli görevli Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi ile buna bağlı kurumlarda bulunan profesörlerden kurulur.

Geçici Madde 6- Bu Üniversitenin her çeşit sarfiyatı Hacettepe Üniversitesi 1967 yılı Bütçe Kanunu çıkıncaya kadar Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi 1967 yılı bütçe tertiplerinden bu kanun hükümleri gereğince yapılır.

Hacettepe Üniversitesi 1967 yılı Bütçe Kanununun yayımı tarihine kadar bu kanunun 11. maddesi uygulanmaz.

Madde 13- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 14- Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.”

B-Dâvacının dayandığı Anayasa hükümleri :

“Madde 112- İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

Kamu tüzel kişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur.”

“Madde 120-Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, bilimsel ve idari özerkliğe sahip tüzel kişilerdir.

Esas Sayısı : 1967/33
Karar Sayısı : 1968/58

Üniversiteler, kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinde kurulan organları eliyle yönetilir ve denetlenir; özel kanuna göre kurulmuş Devlet Üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır.

Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, Üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Üniversitelerin kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların seçimleri, görev ve yetkileri, öğretim ve araştırma görevlerinin Üniversite organlarıncaya denetlenmesi, bu esaslara göre kanunla düzenlenir.

Siyasi partilere üye olma yasağı, Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları hakkında uygulanmaz. Ancak, bunlar partilerin genel merkezleri dışında yönetim görevi alamazlar.”

V-ESASIN İNCELENMESİ :

Dâvaya ilişkin rapor, dâva dilekçesi, iptali istenilen kanun, iptal isteminde dayanılan Anayasa hükümleri, bunlarla ilgili gerekçeler ve tutanaklar okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dâvacı, yukarıda ayrıntıları ile belirtildiği üzere, 892 sayılı Hacettepe Üniversitesi Kurulması Hakkındaki Kanunun Yasama Meclislerinde Anayasa'nın 85. maddesi hükümlerine aykırı olarak kurulmuş bulunan komisyonlarca görüşülüp kabul edilmiş olduğunu ileri sürerek şekil yönünden, 115 sayılı kanunla değişik 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ve eklerinin temel sistem ve ilkelerine ve Anayasanın 112. ve 120. maddelerinin ruhuna ve hükümlerine aykırılığını ileri sürerek de esas yönünden tümünün iptalini istemiştir.

Aynı kanun hakkında, aynı iddia ve gerekçelerle, daha önce İstanbul Üniversitesi tarafından açılmış olup, 967/32 esas numarasında kayıtlı bulunan dâva, Mahkememizin 3.12.1968 günlü ve 1968/57 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Ortada önce verilmiş bulunan kararda değişiklik yapılamamasını gerektiren yeni bir hal ve koşul bulunmadığından, 892 sayılı kanunun Anayasa'ya aykırılığı yolundaki iddia, sözü geçen karardaki gerekçelerle, yerinde görülmemiştir.

IV-SONUÇ :

1- 892 sayılı kanunun şekil yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına üyelerden Fazlı Öztan, Avni Givda, Recai Seçkin, Ahmet Akar ve Mustafa Karaoğlu'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile,

2-a) 892 sayılı kanunun 1. ve 2. maddelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile,

b) Aynı kanunun 3. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına üyelerden Celâlettin Kuralmen, Avni Givda, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin ve Ahmet Akar'ın karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile,

c) Aynı kanunun 4. maddesinin; birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına üyelerden Avni Givda, Recai Seçkin ve Ahmet Akar'ın karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile,

Esas Sayısı : 1967/33
Karar Sayısı : 1968/58

Üçüncü ve sonuncu fıkralarının Anayasa'ya aykırı olmadığına üyelerden Recai Seçkin'in karşı oyu ile ve oyçokluğu ile,

3- 892 sayılı kanunun öteki hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına oybirliği ile,
3.12.1968 gününde karar verildi.

Başkan Vekili	Üye	Üye
Lütfi ÖMERBAŞ	Salim BAŞOL	Feyzullah USLU

Üye	Üye	Üye
A.Şeref HOCAOĞLU	Fazlı ÖZTAN	Celâlettin KURALMEN

Muhalefet şerhi eklidir.

Üye	Üye	Üye
Hakkı KETENOĞLU	Sait KOÇAK	Avni GİVDA

Karşıoy yazısı ilişiktir.

Üye	Üye	Üye
Muhittin TAYLAN	İhsan ECEMİŞ	Recai SEÇKİN

Üye	Üye	Üye
Ahmet AKAR	Halit ZARBUN	Mustafa KARAOĞLU

Karşıoy yazısı ilişiktir

Karşıoy yazısı ilişiktir

KARŞIOY YAZISI

1967/33-1968/8 sayılı ve 3.12.1968 günlü kararda, 1967/32-1968/57 sayılı yine 3.12.1968 günlü karardaki gerekçelere atıp yapılmakla yetinilmiş olduğunun bu karşıoy yazısı o kararda açıklanan gerekçelerle göre düzenlenmiştir.

1-Hacettepe Üniversitesi Kurulması hakkındaki 4.7.1967 günlü ve 892 sayılı kanunun şekil yönünden Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Dâvacı, 892 sayılı kanunun yasama meclislerinde Anayasa'nın 85. maddesi hükümlerine aykırı olarak kurulmuş komisyonlarca görüşülüp kabul edildiğini ve şu duruma göre kanunun şekil yönünden iptalinin gerektiğini ileri sürmektedir. 892 sayılı kanuna ilişkin tasarımı inceleyip görüşen yasama meclisleri komisyonlarının Anayasa'nın 85. maddesine aykırı olarak kurulduğu aynı konudaki 1967/32 esas sayılı dâva sonunda verilen 1968/57 sayılı ve 3.12.1968 günlü kararda da kabul edilmiştir. Onun için bu durum üzerinde başkaca açıklama gereksizdir. Ancak, çoğunluk, komisyonların bir içtüzük düzenlemesi olduğu, meclislerce kabul edilen kanunların sıhhati bakımından şart bulunmadığı ve bunların kuruluşlarına ilişkin hataların ve usulsüzlüklerin kanunların Anayasa'ya aykırı sayılmalarını gerektirmediği görüşünü ileri sürdüğünden yasama meclisleri komisyonlarının yasama işlemlerindeki yerleri ve etkileri üzerinde durulmasına zorunluluk vardır.

Anayasa'nın her kanun tasarı veya teklifinin mutlaka bir komisyon incelenmesinden geçmesi gerektiği yolunda bir kuralı doğrudan doğruya koyan hükmü yoktur. Ancak iki durumda: Millet Meclisinin Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsememesi halinde; bir de bütçe tasarılarının incelenmesinde karma komisyon kurulacağı açıkça belirtilmektedir. (Anayasa Madde 92 ve 94) Bununla birlikte yasama meclislerinde komisyonlar bulunacağına ve kanun tasarı ve tekliflerinin bu komisyonlarda görüşüleceğine işaret eden dolaylı hükümler Anayasa'da yer almıştır. Söz gelimi, 91. maddenin ikinci ve 92. maddenin beşinci fıkralarında "her iki meclisin ilgili komisyonları"ndan ve yine 92. maddenin onuncu fıkrasında Cumhuriyet Senatosunun kendisine gönderilen bir metni "Millet Meclisi Komisyonlarında ve genel kurulundaki görüşme süresini aşmayan bir süre içinde" karara bağlayacağından söz edilmektedir.

Dikkat edilirse görülür ki Anayasa, ancak kanun tasarı ve tekliflerinin her iki meclisin bir karma komisyonda incelenmesini gerekli kıldığı hallerde bunların kurulması biçimini içtüzüklere bırakmayarak kendisi düzenlemiş; bir de kanun teklifi getiren Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin mensubu olmadıkları meclisin komisyonları karşısındaki durumlarının düzenlenmesini yine içtüzüklere bırakmayarak kendisi hükme bağlamıştır. Her iki meclisin ayrı ayrı kuracakları komisyonlar Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi arasında anlaşmazlık konusu olamayacağından Anayasa'nın bunlar üzerinde durmamasını tabii görmek gerekir. Öteden beri komisyonların yasama meclislerinin bölünmez parçaları oluşu ve bunların çalışmalarının yasama işlerinin tabii ve zorunlu bir evresini teşkil edegelmesi karşısında Anayasa koyucudan bu konuda açık ve kesin bir buyruğun beklenmesi yerinde olmaz. Yukarıda da değinildiği üzere konuya dolaylı olarak dokunulmuştur ve bu dolaylı hükümler yasama meclisleri komisyonlarına ve kanun tasarı ve tekliflerinin bu komisyonlarda görüşülmesi usulüne bir Anayasa müessesesi niteliği vermeğe yetmektedir.

Esas Sayısı : 1967/33
Karar Sayısı : 1968/58

Öte yandan Anayasa, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve meclislerin çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütmeleri kuralını da koymuştur. (Madde 85/1) Yasama meclislerinin içtüzüklerinde komisyonlara, komisyon çalışmalarına, kanun tasarı ve tekliflerinin komisyonlara havalesine ve buralarda görüşülmesine ilişkin düzenlemelere önemle yer verilmektedir.

Yukarıdan beri kısaca değinilen hususlar gözönünde tutulursa yetkili komisyonlardan geçmeksizin veya usulünce kurulmamış yahut bünyesi Anayasa'ya aykırı bir komisyondan geçerek kabul edilmiş kanun tasarısının, iptal nedeni olacak bir şekil eksikliği ile malul sayılması gerektiği sonucuna varılır.

Şu duruma göre 892 sayılı kanun şekil yönünden Anayasa'ya aykırıdır ve bu nedenle iptali gerekir.

II-892 sayılı kanunun esas yönünden Anayasa'ya aykırılığı sorunu:

1-892 sayılı kanunun 3. maddesi :

892 sayılı kanunun 3. maddesine göre Hacettepe Üniversitesi Senatosu Rektörün başkanlığında öğretim görevi başında bulunan önceki rektörden, fakülte dekanlarından, her fakültedeki profesörler kurulunun kendi üyeleri arasında seçeceği ikişer profesörden ve rektörlüğe bağlı her yüksek okulun müdüründen kurulur.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 120. maddesi, ikinci fıkrası ile, üniversitelerin, kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetileceği ve denetleneceği kuralını koymuştur. Üniversite Senatosunun bünyesi içine "seçilmiş yetkili öğretim üyesi" niteliğinde bulunmayan kimselerin yer alabilmesi bu kurala aykırı düşer. Oysa Hacettepe Üniversitesi Senatosunun doğrudan doğruya üye olarak girmeleri öngörülen yüksek okul müdürlerinin öğretim üyeleri arasından seçimle iş başına getirilmelerini sağlayacak bir hüküm ne 892 sayılı kanunda, ne de bu yasanın kapsamı dışında kalan hususlar için 9. maddesiyle göndermede bulunduğu 28.10.1960 günlü ve 115 sayılı kanunla değiştirilmiş 4936 sayılı Üniversiteler Kanununda yoktur. Yüksek okul müdürlerinin görevlendirilme biçiminin daha çok 892 sayılı yasanın 2. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen yönetmeliklerle düzenleneceği anlaşılmaktadır. Şu durum ise yüksek okul müdürlerinin atanma ile de iş başına gelmelerine elverişlidir ve yüksek okul sayısı arttıkça Senatoda seçim değil atanma yoluyla gelmiş kimselerin çoğunluğu alması olasılığı ve tehlikesi bile vardır.

892 sayılı kanunun 3. maddesi bu bakımdan Anayasa'nın hem 120. maddesine hem de 2. maddesindeki Cumhuriyetin niteliklerinden "demokratik devlet" ilkesine aykırıdır; iptali gerekir.

Kararda, yüksek okul müdürlerinin sıfatlarını Anayasa'nın 120. maddesinin esasları içinde kazanmalarının Anayasa'nın bağlayıcılığından bir gereği olduğu belirtilmiştir. Bu görüş gerekçe değil ancak bir temenni ve ümit anlatımı olabilir; o niteliğiyle de tartışma konusu edilmesine yer yoktur.

2-892 sayılı kanunun 4. maddesinin birinci fıkrası :

892 sayılı kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasında Hacettepe Üniversitesini Rektörünün Üniversite Senatosunca seçilmesi öngörülmüştür.

Esas Sayısı : 1967/33
Karar Sayısı : 1968/58

Anayasa'nın 120. maddesinin ikinci fıkrasının getirdiği kurala ve 2. maddesindeki "demokratik devlet" ilkesine göre rektörün, üniversite öğretim üyelerinin tümü tarafından ve doğrudan doğruya seçilmesi gerekir. Yukarıda görüldüğü üzere Hacettepe Üniversitesi Senatosunca yalnızca önceki rektör, fakülte dekanları, her fakülteden iki profesör ve yüksek okulların müdürleri katılabilecektir. Şu duruma göre işlemde iki dereceli seçim niteliği de vardır. Kamu yararı bakımından kesin ve kaçınılmaz bir zorunluluk bulunmadıkça iki dereceli seçim ise "demokratik devlet" ilkesinin uyulaşabileceği bir düzen değildir.

892 sayılı kanunun 4. maddesinin birinci fıkrası bu bakımdan Anayasa'nın 120. maddesine ve 2. maddesindeki "demokratik devlet" ilkesine aykırıdır; iptali gerekir.

III-SONUÇ :

1967/33 – 1968/58 sayılı ve 3.12.1968 günlü karara yukarıda 1. ve II. bölümlerde belirtilen nedenlerle ve o kapsam içinde karşıyız.

Üye
Avni GİVDA

Üye
Ahmet AKAR

Sayın Avni Givda ve Ahmet Akar'ın karşı oy yazısının I. bendindeki görüşe katılıyorum.

Üye
Mustafa
KARAOĞLU

Sayın Avni Givda ve Ahmet Akar'ın karşı oy yazısının 892 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin Anayasaya aykırılığına ilişkin olan hükmüne katılıyoruz.

Üye
İhsan ECEMİŞ

Üye
Celâlettin KURALMEN

Sayın Avni Givdanın karşı oy yazısının 1. bendindeki görüşe katılıyorum.

Esas Sayısı : 1967/33
Karar Sayısı : 1968/58

Üye
Fazlı ÖZTAN

KARŞIOY YAZISI

Mahkememizin 1967/32 esas, 1968/57 karar sayılı ve 3.12.1968 günlü kararı üzerine kaleme aldığım karşı oy yazısındaki gerekçelere göre aynı nitelikte bulunan bu karara dahi karşıyım.

Üye
Recai SEÇKİN